

мілітаризації та денацифікації України». Уже за кілька хвилин почалися ракетні удари по всій території України, зокрема неподалік від Києва. Російські війська вдерлися до України поблизу Харкова, Херсона, Чернігова, Сум.

Завдяки спротиву української армії та сил самооборони вже в перші дні агресії російська армія зазнала значних втрат у живій силі та техніці. У своїй новітній історії, за оцінками українських та міжнародних експертів, Росія в жодній війні ще не зазнавала навіть приблизно таких великих втрат за такий короткий час.

Як ми бачимо, наша країна має велику історію, і теперішні події це доводять. Кожен українець вірить у те, що російські війська покинуть територію України, і Україна здобуде перемогу. Слава Україні!

Джерела та література

5. 25 історичних битв за Україну про які треба завжди пам'ятати. *Етнохата*. URL: <https://etnohata.com.ua/statti/traditsiji/25-istorichnih-bitv-za-ukrajinu-pro-jaki-treba-zavzhdi-pamjatati/>

6. Українські перемоги: 14 історій успіху. *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyu-kontekst/ukrayinski-peremogy-14-istoriy-uspihu>

7. 7 визначних епізодів української військової історії. *Християни для України*. URL: <https://c4u.org.ua/7-epizodiv-ukrayinskoyi-vijskovoyi-istoriyi/>

Гук Діана

Відокремлений структурний підрозділ

«Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж

Національного університету водного господарства

та природокористування»

ПРАВЕДНИКИ НАРОДІВ СВІТУ:

ОЛЕНА ВІТЕР – ЖІНКА, ЯКА ХОТІЛА ВРЯТУВАТИ ЖИТТЯ

Ключові слова: Праведник народів світу, Олена Вітер, тимчасово окуповані території, рятівники, євреї.

Keywords: Righteous Among the Nations, Olena Viter, temporarily occupied territories, saviors, Jews.

Голокост був задуманий та спланований нацистсько-німецьким режимом на чолі з Адольфом Гітлером. Нацисти стверджували, що німецькі євреї зрадили Німеччину під час Першої світової війни та несуть відповідальність за її поразку, і водночас прагнули усунути євреїв та інші небажані групи з німецького суспільства. Починався Голокост із дискримінації єврейського народу, а закінчився тим, що мільйони людей загинули через національність. Євреїв відправляли в концтабори, табори примусової робочої сили, гетто. Ув'язнені в концентраційних таборах перебували в нелюдських умовах і піддавалися тортурам, голоду, в деяких таборах – медичним експериментам. Розповідаючи про Голокост, також слід згадати спротив діям німецького терору. Проти Голокосту боролися не лише євреї, а й свідомі представники різних націй. Людей, що рятували євреїв від

Голокосту і не належали до пригніченої нації, називали Праведниками народів світу. Серед них є люди всіх конфесій і віку. У той період, коли їм загрожувала розправа, вони подали руку допомоги своїм сусідам. Наразі 2 659 громадян України удостоєні державою Ізраїль званням Праведників народів світу [4, 10]. Водночас тисячі рятівників досі залишаються невизнаними та невідомими. Монахиня Олена Вітер була першою праведницею з нашої країни. Інших записували громадянами чи то Польщі, чи то СРСР. Вона ж, отримуючи почесне звання у 1976 році, наполягла на тому, щоб Україна була зазначена як її батьківщина [2, 53].

Олена народилася у 1904 р. в селі Миклашів на Львівщині. Дівчинка виросла в національно змішаній родині (мати була полькою), але саме сімейне виховання стало основою її патріотичного світогляду. Олена завжди вважала себе українкою, хоча до 13 років жила з батьками в Австрії. Її батько мав вирішальний вплив на формування особистості дівчини. Саме його героїчна смерть під Крутами змусила Олену податися в монастир. Маючи неповну освіту медика, в монастирі вона лікувала тих, хто цього потребував, та брала активну участь в українському громадському русі.

У 1924 р. в жіночому монастирі організували відділення товариства «Рідна школа», в якій українські діти мали можливість навчатися рідною мовою. Про активну громадську діяльність Олени дізналися за межами монастиря. Один із членів організації «Пласт», Юліан Головінський, запропонував їй вступити до лав ОУН. Після вступу до підпільної націоналістичної організації Олена Вітер продовжила активну просвітницьку діяльність. У 1932 р. сестра Йосифа (таким було монаше ім'я Олени Вітер) стала настоятелькою Якторівського жіночого монастиря [5]. Монахиню підтримував митрополит Андрей Шептицький. Він захоплював ігумену до наук, був для неї прикладом релігійної ревності і відданості Українській греко-католицькій церкві.

У 1939 р. монастир було розгромлено червоною армією. Для Йосифи це стало символом її перекресленого життя, яке треба було починати заново. У відчай вона хотіла залишити батьківщину. Проте від цього її втримав Шептицький, який пояснив, що саме тепер вона як ніколи потрібна на цій землі. Олена повернулася до Львова, де знову зібрала своїх підопічних. Сама Йосифа влаштувалася секретарем у лікаря та громадського діяча Мар'яна Панчишина. На цю роботу її порекомендував митрополит Шептицький. Олена й далі підтримувала зв'язки з ОУН, котра продовжила діяльність в умовах радянської окупації. Окрім просвітницької роботи, Олена переправляла репресованих підпільників та їх родини до Польщі чи інших країн. На неї донесли, і 11 червня 1940 р. за Оленою прийшов НКВС. Із дня арешту на допити її водили 47 разів. Йосифа розповідала: «Під час тортур нелюди завжди питали мене, чи ще хочу вільної України, я завше відповідала ствердно, і знущання продовжувались» [1, 402]. Згодом Олена Вітер зізналась у приналежності до ОУН, що займалася просвітницькою роботою та вихованням дітей. Допити припинилися, але Олена й далі сиділа у в'язниці. Чи слідство ще тривало, чи вже закінчилося, вона не знала. Як і не знала, що для неї вже підписали смертельний вирок. У в'язниці на Лонцького є написи прізвищ людей, яких стратили 22–28 травня 1941 р., серед яких є і прізвище Олени. Тоді мали розстріляти 1 355 в'язнів, але німці пішли в наступ, і енкаведисти не встиг-

ли повністю виконати свій план, убили 924 особи та втекли. Йосифа залишилася серед живих [7].

У перші місяці німецької окупації багато українців вірили у пропаганду про «визволення від більшовиків». У місті почалося відродження громадського та національного життя. За дорученням Андрія Шептицького Олена відновила діяльність жіночого монастиря. Із кожним днем справжні наміри німців ставали зрозумілішими. Згодом почали обмежувати вияви українського політичного та громадського життя. Дедалі більшого масштабу набували переслідування єврейського населення. Духовенство не чіпали, і це використало керівництво Української греко-католицької церкви на чолі з Шептицьким, зробивши монастирі та церкви притулком для всіх знедолених. Узяла участь у цьому й ігуменя Йосифа. У її монастирі надавали медичну допомогу пораненим. Дружина рабина Давида Кахане була свідком сцени, як монахиня Йосифа у своїй ванні мила двох єврейських дівчаток, що втекли з потяга смерті у концтабір. Одна з дівчаток була пораненою, і сестра Йосифа надала їй медичну допомогу, кажучи: «Це мій обов'язок, я роблю це, виконуючи заповіді Божі. І я хочу виконувати їх без сторонньої допомоги» [4, 12]. Було створено сиротинець для дітей, де ігуменя сховала єврейських дітей. Роблячи це, вони наражалися на смертельний ризик, адже духовний сан не гарантував безпеки від нацистських репресій. Біда минула монастирі, і вони пережили німецьку окупацію.

Радянська влада пішла в наступ. Йосифа залишилась на місці й надалі допомагала українським повстанцям. Репресії були не лише проти повстанців, а й проти духовенства. 12 квітня 1945 р. Олену Вітер затримали. Вона зізналася, що «мала зв'язок з УПА, надавала їм допомогу в боротьбі проти радянської влади, повністю поділяла їхні думки і працювала на користь створення самостійної України. Це я робила цілком усвідомлено, будучи вороже налаштованою до радянської влади» [1, 403]. Розуміючи, що її зізнання можуть використати проти інших, вона заявила, що «якщо бандерівці зверталися, то зверталися саме до мене, щодо інших сестер, то, наскільки я знаю, вони такого зв'язку з бандерівцями не мали» [1, 404]. Олена не визнала звинувачень у підготовці вбивств, однак вони потрапили до обвинувального висновку. Суд відбувся в Києві 27 квітня 1946 р. Вироком Олені Вітер було 20 років каторжних робіт.

Йосифа вийшла на волю 29 березня 1956 р. Їй не можна було повертатися у Львівську область, тому Олена подалася до своїх знайомих сестер на Тенопільщину. Там з ініціативи Олені було засновано підпільний монастир, звідки вона часто навідувалась на Львівщину, так ігуменя керувала цими обителями. У 1950 р. радянська влада розігнала Якторівський монастир. Монахинь вигнали, а всі документи й бібліотеку спалили на подвір'ї. Сестри деякий час жили у найманих квартирах. Потім Матір Йосифу знайшли родини євреїв з Ізраїлю, дітей яких вона врятувала (30 дітей) під час війни. Ці люди висилали посилки Йосифі та її сестрам на прожиття. В Єрусалимі на Почесній стіні Праведників вписано ім'я Матері Йосифи. Ще Олена має польську нагороду. Олена Вітер заслуговує на нашу шану як людина, котра доклала чимало зусиль у допомозі українцям та євреям у скрутних обставинах і, найважливіше, як людина, котра чинила добро навіть у найстрашніший час.

Джерела та література

1. 47 допитів Матері Ігумені. *Західня Україна під большевиками*. Нью-Йорк, 1958. С. 399–403.
2. Винокурова Ф. Феномен Праведників народів світу: до питання людського виміру та людського вибору в екстремальних подіях нацистської окупації: питання мотивацій дій та вчинків. *Праведники світу та інші рятівники під час Голокосту: приклад України у контексті*: збірка наукових статей. Дніпропетровськ: Інститут «Ткума», 2015. С. 45–81.
3. Щупак І. Трагедія євреїв України. *Національне питання в Україні ХХ– початку ХХІ ст.*: історичні нариси. Київ: Ніка-Центр, 2012. С. 402–424.
4. Щупак І. Українські рятівники євреїв під час Голокосту. *Праведники народів світу: довідник* / за ред. І. Щупака. Дніпро: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2016. С. 8–15.
5. Масний В. Хто такі праведники світу та як їх вшановують в Україні. Пояснює історик. *Суспільне. Новини*. 14.05.2021. URL: <https://susplne.media/amp/130591-hto-taki-pravedniki-svitu-ta-ak-ih-vsanova-v-ukraini-poasnue-istorik/>
6. Добро в найстрашніший час. Історія Олени Вітер. *Історична правда*. 04.05.2016. URL: <https://www.istpravda.com.ua/digest/2016/05/4/149072/>

Доброгівська Оксана

Лицей № 1 міста Хмільника

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕМОГ

Ключові слова: історія, українські битви, перемога, Україна.

Keywords: history, ukrainian freedom, victory, Ukraine.

Україну має довгу історію перемог. Наш народ завжди у битвах виборював свою свободу, право на самостійне та вільне життя на своїй землі. І зараз Україна знову вимушена давати відсіч супостату. Перемога обов'язково буде за нами, адже вона завжди була на стороні правди, наполегливості та хоробрості. Саме ці якості протягом всієї історії демонстрували у різні часи борці за незалежність України.

Так, навесні 1915 р. під час наступальної операції німецько-австрійських військ, названої Горлицьким проривом, відбувся найбільший та найкривавіший бій Українських січових стрільців, які брали участь у протистоянні на боці Австро-Угорщини проти армії царської Росії. Українські січові стрільці були першими в історії України воєнними формуваннями, які відбиралися за національною ознакою. Із розпадом Австро-Угорської імперії українські Січові стрільці стали основою Галицької армії, яка в подальшому захищала Західноукраїнську народну республіку від посягань Польщі. Та ж частина Січових стрільців, яку взяли в полон російські війська в 1917 р., сформували Галицько-Буковинський курінь, який став основою для формування армії Української Народної Республіки.

Січень 1918 р. приніс в історію розвитку української державності одну з героїчних сторінок – бій поблизу Крут. Саме тут на залізничній станції розгорнулося криваве протистояння між загонами радянської армії та молодими захисниками української держави, які намагалися за будь-яку ціну зупинити просування армії на Київ. Молоді студенти, гімназисти та юнкери зробили все можливе, аби